

Depesine daş ýagan damasklylar

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Depesine daş ýagan damasklylar

DEPESINE DAŞ ÝAGAN DAMASKLYLAR

Mahal-mahal gargynç sözleriniň arasynda "Alnyňa daş degsin!", "Depäňden daş düşsün!", "Üstüne daş ýagsyn!" diýen ýaly gorkunç jümlelere gabat gelýänsiňiz.

Ummasyz geň-taňsylyklary goýnunda gizläp saklaýan čaňly taryhyň sahypalaryny dörjäberseň, adamlaryň depesinden daş ýagan wagtyna hem duş gelmek bolýar. Siriýalylara haçan we nirede kim tarapyndan "Depäñize daş ýagsyn!" diýip gargałandygyny bilezzok welin, 1844-nji ýylyň aprel aýynda Damask şäherine asmandan gyzyl reňkli daşlar we gum ýaganlygy taryhy hakykat. Şäherde başga-da täsin zatlar bolup geçipdir. Halk köpüligi bolup geçýän bu adatdan daşary hadysany kyýamatyň alamatyna ýorupdyr.

Şol döwür bu ýerleri öz garamagynda saklaýan Osmanly türkmen döwleti bolsa sowukganlylygyny saklap, halky basqa düşmekden saklap, olaryň her dürli sosial hajatlaryny üpjün edipdir.

Asmandan daşyň we gumuň ýagmagy adamlary aljyraňnylyga salypdyr, näme etjegini bilmän galan adamlar muny betbagtlygyň alamaty hasaplapydyr.

Emma Damaskda bolup geçen hadysalar munuň bilenem çäklenmändir, yzly-yzyna bolup geçýän tebigy heläkçilikleriň we adatdan daşary hadysalaryň jümmüşinde galan damasklylar kyýamat gopandyr öýdüpdirlər.

1516-njy ýylda Osmanly türkmen döwletine birikdirilen we Birinji jahan urşuna çenli Osmanly döwletiniň garamagynda bolan Damask syýasy taýdanam, ykdysady taýdan, harby taýdanam Osmanly imperiýasynyň iň möhüm şäherleriniň biri bolmagynda galdy.

Iňlis we fransuz jansyzlarynyň bu ýerlerde alyp barýan ýykgynçylykly gizlin işleri baradaky habarnamalary alyp ýören osmanly hökümeti bu gezek 1844-nji ýylда Damaskyň häkiminden entek görlüp-eşdilmedik hat aldy.

Damaskyň häkimi Aly Ryza paşanyň Osmanly arhiwinde saklanýan bu habarnamsy ynanmasy kyn tebigy hadysanyň taryh sahypalaryna ýazylan resmi subutnamasy bolup galdy.

XIX asyryň kyrkynjy ýyllarynda Damaskda howa ýagdaýlary diýseň gowy bolupdyr, şonuň üçin ekin meýdanlaryndan hem garaşylşyndan has köp hasyl alnypdyr. Emma 1844-nji ýylда damasklylar tarapyndan betbagtlyk hasap edilen hadysalar ýuze çykmaga başlapdyr. Bu adatdan daşary hadysalar damasklylaryň durmuşyna ýiti täsir etmek bilen birlikde, azyk-owkat we güzeran ýagdaýlarynyň hem kynlaşmagyna getiripdir.

Şol ýyl ilki mart aýynyň ortalaryndan başlap şäherde we şäher eteklerinde güýcli tupan turupdyr. Tupan birnäçe günläp dowam edipdir. Apreliň birinji hepedesinde bolsa şol wagta çenli görlüp-eşdilmedik tebigy hadysa ýuze çykdy: Damaska we golaý-goltumuna asmandan gyzyl gum we daş ýagmaga başlady, ýagan gum barmak galyňlygynda ýeri örtüp taşlady.

Adamlar howsala düşüp we ikiýana elewräp, näme etjeklerini bilmän galdylar.

Hemmeler öyüne girip oturdy we asmandan ýagan guma el degirmäge hiç kim milt edenokdy. Adamlaryň kalbyny kyýamat gorkusy gaplap aldy. Damasklylar bu heläkçiliğin täsirinden aýnalyp ýetişmänkä, 12-nji aprel günü bu gezegem şäherde öñ hiç wagt bolup geçmedik başga bir adatdan daşary waka bolup geçdi: aprel aýynyň ortasynda köwsarlap gar ýagmaga başlady.

Gar üç günläp yzyny üzmän ýagypdyr, netijede ekin meýdanlarynda ýaňy gül açan miweli agaçlar we ýaňja boý alan gök öňümler weýran bolupdyr. Munuň yzsüre güpläp düşen galyň garlaryň eräp başlamagy bilen siller emele geldi. Ýykyp-ýumrup barýan siller birgiden öýleri, mal-garalary, hapa läbikli goýnuna düýrläp dykdy we çar-tarapy batgalyk gurşap aldy. Heläkçilikleriň yzy şonda-da üzülenokdy.

Siriýanyň taryhy heniz görlüp-eşdilmedik heläkçilikler tapgyry bilen ýüzbe-ýüz bolanam bolsa, mundan soňam adatdan daşary

hadysalar dowam etdi durdy: Damaskyň Hajy Talyp atly ýasaýjysynyň Patma hatyn atly aýaly bir gezekde baş çagany dünýä inderdi. Bäsem çagalaryň dördüsü gyz, biri oglanjykdy, gynansakda, olaryň başisem doglanlaryndan kän wagt geçmäňkä yzly-yzyna ýogalypdyr.

Bäsemleriň pajygaly ykbaly öñki bolup geçen hadysalaryň üstüne urna boldy. Damasklylar başlaryna ullakan betbagtlygyň inendigine gutarnyklı ynandylar. Şäheriň häkimi Aly Ryza paşa halkyň göwnüçökgünligini galkyndyrmak üçin elinden gelenini etmäge çalyşypdyr, ýöne onuň özünü-de bolup geçýän wakalar diýseň başagaýlyga salypdyr. Hem habarly etmek, hemem kömek soramak üçin bolup geçen wakalary birin-birin Stambula ýazyp ugradypdyr. Ol ugradan habarnamasy bilen birlikde ýagan gyzyl gumdan hem delil hökmünde ugradypdyr. Aly Ryza paşa halkyň düşen kyn ýagdaýny habar berip, gyssagly kömek sorapdyr. Osmanly hökümeti Damaskda bolup geçenleri häkimiň habarnamasy arkaly öwrenipdir, wezir-wekiler wakalara akyl ýetirip bilmän, haýran galypdyrlar. Soňra olar ýagdaýy Soltan Abdylmejide mälim edipdirler. Patyşa Damaskylaryň ähli sosial hajatlaryny üpjün etmeklerini we tebigy ýykgyňçylyklary gysga wagtyň dowamynda düzetmegi tabşyrypdyr.

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandy.

Geň-taňsy wakalar